

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Bevrijdingspastoraat

Het kan u niet ontgaan zijn: het bevrijdingspastoraat staat ineens in de belangstelling. We gaan van hype tot hype steeds voort. Eerst ‘meer van de Geest!’, met bijbehorende aandacht voor de bijzondere gaven van de Heilige Geest. En dan nu het bevrijdingspastoraat. Het blad *CV.Koers* wijdde er in maart een themanummer aan. Onze TU belegde er op 4 april jl. een studiedag over. Ook in het *Nederlands Dagblad* kwam het bevrijdingspastoraat in de schijnwerpers te staan. Wie een beetje kerkelijk meeleeft, kan er niet omheen.

Tussen bezinning en hype

Met nadenken over het bevrijdingspastoraat is op zichzelf genomen niets mis. Wat zich op de markt van geloven en denken aandient, mag en moet aan de Schrift getoetst worden. Wat dat betreft is de studiedag aan de TU niet onder de noemer ‘hype’ te brengen. Al zal de hype rond het bevrijdingspastoraat er stellig de aanleiding toe zijn geweest. De verslagen in het *RD* van 4 april 2008 en het *ND* van 4 en 5 april 2008 laten zien dat er heel zinnige dingen zijn gezegd.

Tegelijk maakt het hypeachtige karakter *een werkelijk gesprek bij voorbaat moeilijk*. Kritische opmerkingen over het bevrijdingspastoraat worden afgezwakt en zo mogelijk geneutraliseerd. Doet de psychotherapeut Arthur Hegger in *CV.Koers* van maart 2008 een relativerende uitspraak, dan maakt dit ds. J. Ophoff uit Zwolle-Noord ‘verontwaardigd’ (*CV.Koers* van april 2008). Je merkt het in heel de discussie, zoals die in het *ND* gevoerd is naar aanleiding van het spreken van prof. dr. G. Glas op de studiedag in Kampen. Voorstanders van het bevrijdingspastoraat laten zich niet overtuigen. En wanneer de predikanten J. van Benthem en K. de Vries in het *ND* van 19 april 2008 wijzen op Marcus 16, krijgen ze meteen te horen dat ze zélf niet kunnen lezen wat er staat (ingezonden in *ND* van 22 april 2008). Wie één keer meent het licht gezien te hebben, wordt onbereikbaar voor tegenargumentatie.

Er is hier nog een schaduwkant. Dat is de *uitslijtende werking* van een debat als dit. Alsof het gaat over iets wat bijbels-legitiem is en passend binnen een gereformeerde kerk. Heb je het over bevrijdingspastoraat, dan heb je het over een extreme vorm van evangelicaal denken. Het gaat om een toegespitste vorm van pentecostaal denken (= het denken binnen de pinksterbeweging) waaraan (o.a.) de naam van Derek Prince verbonden is. Beknopte informatie over hem kunt u vinden op Wikipedia. We zijn hier kilometers van het gereformeerde huis verwijderd. Maar al pratend lijkt het net alsof je over iets mogelijk aanvaardbaars spreekt.

Dat is dan ook te betreuren in bijdragen als die van prof. dr. M.J. Paul (zie bijv. *RD* van 4 april 2008). Nee, prof. Paul is niet te plaatsen in het kader van het extreem-evangelicale denken als van een Derek Prince. Tegelijk baant hij er wel mede de weg voor. Principieel is er een wissel om.

Bevrijdingspastoraat in het kort

Het bovenstaande roept om bewijsvoering. Het is daarbij van belang om te weten waarover we het hebben. Dat kan in het kader van deze rubriek niet anders dan kort aangeduid worden. Wie meer wil weten, raad ik aan eens te *googelen* met de term ‘bevrijdingspastoraat’.

Bevrijdingspastoraat gaat uit van de veronderstelling dat er naast psychische aandoeningen sprake kan zijn van gebondenheid door demonen. Boze geesten kunnen mensen in de houdgreep nemen. Stemmen in je hoofd beweren dat het nog maar de vraag is of jij een kind van God bent. Satan kan je belasten met gedachten waarmee je jezelf naar beneden haalt. Enz., enz.

Bij het bevrijdingspastoraat zegt men: Jezus is bevrijder, ook van zulke demonische machten. In zijn naam kunnen mensen van demonen bevrijd worden. Het bevrijdingspastoraat kent globaal twee fasen: het begint met een intakegesprek. Iemands voorgeschiedenis en voorgeslacht komen in beeld. Welke zonden zijn er (geweest)? De volgende fase is die van de bevrijdingssessie. Er wordt schuld beleden. Het bevrijdingsteam bidt om bevrijding door Jezus. Maar dat niet alleen. In Jezus’ naam worden de demonen ook met autoriteit weggestuurd. In alle gevallen is nazorg geboden.

Dit verhaal is te kort. Wilt u er meer over weten, dan verwijst ik u naar de site van Wilkin van de Kamp (www.bevrijdingspastoraat.nl). U kunt voor een iets uitgebreider traject van aanpak terecht in *CV.Koers* van maart 2008 (‘De praktijk van het bevrijdingspastoraat’, p. 76v).

Kernbezwaar

Terecht wijzen de predikanten Van Benthem en De Vries in hun bijdrage in het *ND* van 19 april 2008 (‘Hoezo, in opdracht van Jezus?’) aan, hoe het hele verhaal van het bevrijdingspastoraat staat of valt met de bijbelse onderbouwing ervan. Waarbij in het bevrijdingspastoraat – kortweg – de redenering is: Christus dreef demonen uit. De apostelen werden ertoe gemachtigd. En die machtiging is nog steeds van kracht.

Voorstanders van het bevrijdingspastoraat stellen: de bewijslast dat die machtiging *niet* meer zou gelden, ligt bij degenen die dit ontkennen. En laatlundend wordt gesproken over ‘streeptheologie’. Nu kun je eindeloos over de bewijslast twisten. Maar het staat als een paal boven water dat de apostolische brieven nergens over zoiets als een ‘bevrijdingspastoraat’ spreken. O ja, de boze geesten in de lucht zijn om ons heen. Ze vechten ons aan om ons bij de Here vandaan te voeren. Vader, leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze! Maar nergens wordt de bevoegdheid voor de apostelen en hun helpers overgedragen aan de gemeente en/of haar ambtsdragers. De gemeente wordt gewezen op de wapenrusting van God, om sterk te zijn met het Woord, onder aanhoudend gebed (Ef. 6). Alleen al dat gegeven zou wel eens aan het denken mogen zetten.

Elke bezinning op de aard van het optreden van de demonen in de tijd van Jezus en de apostelen ontbreekt. Het gaat daarbij niet om een demonische bezetting in het algemeen. Maar om door de satan georganiseerde tegenstand, toen Gods Zoon op aarde kwam en het evangelie aan zijn opmars begon. Voorstanders van het bevrijdingspastoraat lezen de Schrift in feite biblicistisch. Er worden makkelijke en vlotte isgelijktekens gezet. Zonder het heilshistorisch reliëf in rekening te brengen.

Vandaar dat bij het bevrijdingspastoraat het *tekenkarakter* van wat in Marcus 16 genoemd wordt, uit beeld verdwijnt. Het uitdrijven van demonen wordt een zelfstandige grootheid. En

fungeert niet langer als een teken bij de doorbrekende evangelieprediking. Welnee, Jezus bevrijdt ook vandaag nog! Het is de taal van het triumfalisme. Dat vergeet dat we met elkaar kerk *onder het kruis* zijn. Zeker, ook vandaag kan een christen de tegenwerking van satan ervaren. Er kan een engel van satan zijn, die je met vuisten slaat. Zonder dat de Here je ervan bevrijdt. Want we leven nog niet in het volmaakte koninkrijk. Op weg daarheen kun je satans aanvechting aan den lijve voelen en blijven voelen. Maar je hebt aan Gods genade genoeg (2 Kor. 12:8v).

Het biblicistisch lezen van de Schrift wreekt zich ook nog op een andere manier. Dat de satan geestelijke macht over een mens kan krijgen, doordat die mens zich aan zonde overgeeft, zal ieder erkennen. Vandaar de waarschuwing: geef de duivel geen kans (Ef. 4:27). Maar waar staat in het Nieuwe Testament dat de door boze geesten bezetenen bijzondere zondaars waren of getekend door de zonden van hun voorgelacht? Die vraag is vanwege het isgelijktken dat gezet wordt met de demonische binding vandaag, van het grootste belang.

Daar hebt u het kernbezwaar. Er worden wel bijbelwoorden gebruikt. Maar geen bijbeltaal. Oftewel, een valide bijbels-exegetische onderbouwing ontbreekt. Terwijl er vergaande consequenties aan worden verbonden. *Een vorm van magisch denken (boze geesten die bezworen moeten worden) wordt bijbels gelabeld. Dan heb je het bijbels gezien toch echt over dwaalleer.*

Gelukkig dat er in *CV.Koers* van maart 2008 ook andere geluiden klonken. Ook van prof. dr. C. van der Kooi. Hij kan gelden als een onverdacht getuige. Tegenover de zogenaamde charismatische vernieuwing staat hij positief. Maar als het gaat over het bevrijdingspastoraat, trapt hij zowel voorzichtig als nadrukkelijk op de rem. Hij waarschuwt zelfs voor een 'spookgeloof'. Want hij herkent in de Schrift niet de fixatie op persoonlijke demonische bindingen, waarom het in het bevrijdingspastoraat draait. Een verademing, dit gematigde en bezonnen geluid!

Zelfoverschatting

Lees je de verhalen van het bevrijdingspastoraat, dan valt de grenzeloze *zelfoverschatting* op. Inzicht in psychische verschijnselen en ziektebeelden is een vak apart. Maar zonder blikken of blozen meent men een 'demonische binding' te kunnen onderscheiden. Aan de hand van welk criterium blijft volstrekt onduidelijk. Men claimt door de Heilige Geest een geestelijke diagnose te kunnen stellen. Maar hoe ver je er dan naast kunt zitten, blijkt wel uit het verhaal dat te lezen was in het *ND* van 14 april 2008. Was het demonische binding (zoals het bevrijdingsteam meende) of hyperventilatie? Hyperventilatie dus.

Ik las een tweetal tussenopmerkingen in. Binnen de charismatische beweging vallen de *ervaringsverhalen* op, van wat er allemaal aan wonderlijks *beleefd* is. De nuchterheid gebiedt te zeggen dat de interpretatie van jouw beleving niet steeds juist hoeft te zijn. Er kan ook sprake zijn van autosuggestie. Maar het belangrijkste is: *de beslissingen vallen niet bij de ervaring, maar bij de Schrift!*

Vervolgens, prof. Glas pleit voor het model van twee elkaar overlappende cirkels: alles wat we zien gebeuren, heeft voor 100% een schepselmatige achtergrond en voor 100% een geestelijke achtergrond. In (psychische) ziektebeelden kan satan (mede) de hand hebben. Alleen, de onzichtbare geestelijke werkelijkheid is alleen via de schepselmatige kennis te bereiken (*ND* van 23 april 2008). Zo krijgen de psychiater en de pastor beiden hun eigen plaats, zonder de grensoverschrijdende zelfoverschatting binnen het bevrijdingspastoraat.

Het getuigt ook van weinig bescheidenheid om een bevrijdingssessie te plannen. Als het niet zo triest was, zou je haast spottend zeggen: en nou maar hopen dat de demon in kwestie de afspraak ook in zijn agenda heeft staan. Maar het meest verdrietige en hoogmoedige is, *dat je denkt de Here Jezus en de Heilige Geest op jouw tijdstip te kunnen mobiliseren. Brrr.*

Gevaarlijk

De aanpak van het bevrijdingspastoraat kent m.i. *drie grote gevaren*:

- Het kweekt een oneigenlijke *afhankelijkheid* bij mensen in psychische nood. Het bevrijdingsteam stelt voor jou de diagnose. Het team beschikt ook over ‘de autoriteit van Jezus’ om jou te bevrijden. Hier worden in naam van de vrijheid mensen geknècht. Het past ook wel in het plaatje van Derek Prince. Mensen hebben zich te onderwerpen aan het absolute gezag van geestelijke leiders (zie John F. MacArthur jr, *De charismatische verwarring*, Apeldoorn 1994, p. 116v).
- Het laat onbevoegden *jongleren op het gebied van de psychiatrie*. Het werd prof. Glas niet in dank afgenomen dat hij hierop wees (zie *ND* van 11 en 17 april 2008; zie ook de reactie van Glas in *ND* van 23 april 2008). Maar het is levensgevaarlijk wanneer mensen onbevoegd en onprofessioneel zich gaan bezighouden met een materie die niet tot je competentie behoort. Destijds werden wij er als studenten in Kampen al voor gewaarschuwd: weet bepaalde ziektebeelden te onderkennen, maar laat de behandeling ervan over aan degenen die daarvoor zijn opgeleid. Je kunt enorme brokken aanrichten!
- Het kan gemeenteleden in psychische nood *opzadelen met oneigenlijke schuldgevoelens*. Achter jouw zgn. ‘demonische gebondenheid’ zit eigen schuld of schuld van het voorgeslacht. Waarbij wat betreft de schuld van het voorgeslacht voor het gemak vergeten wordt dat de Here kinderen niet straft om de schuld van de ouders (Ez. 18). Wanneer de Here de schuld van de ouders aan de kinderen bezoekt (tweede gebod van Gods wet), is dat onder de beperkende bepaling: ‘wanneer ze Mij haten’. Maar afgezien daarvan, het is onverantwoord om mensen in psychische nood te suggereren dat dit wel eens gebondenheid door schuld zou kunnen zijn, zonder dat er van werkelijke schuld sprake hoeft te zijn. Wanneer je niet depressief was, zou je het er wel van worden. Dat kun je pastoraal gezien niet máken!

Wij verwerpen elke leer die suggereert dat ziekte en ongeluk altijd veroorzaakt wordt door demonen en kwade geesten, waaraan wij door onze ontrouw ‘open huis’ zouden hebben gegeven. Hoewel wij erkennen dat zonde de oorzaak van de vervloeking van deze wereld is, mogen wij toch geen voet geven aan de gedachte dat een lijdend persoon slachtoffer is van zijn eigen, hoogstwaarschijnlijk verborgen, zonden en dat hij door diep berouw en door het uitdrijven van demonen genezen kan worden. Deze leer veroorzaakt een ondraaglijke spanning in een ziek mens, schuldig als hij zich voelen gaat en onzeker van zijn verlossing als hij niet geneest.

The Candlestand Statement, Gereformeerde overwegingen bij de charismatische beweging, Weerleggingen 31

Niet los verkrijgbaar

Ten slotte, het gevaar is niet denkbeeldig dat de discussie zich gaat richten op het bevrijdingspastoraat als onderwerp op zichzelf. Wat het per se niet is. Het bevrijdingspastoraat is een uiting van een breder verschijnsel: een bepaalde vorm van charismatisch denken. Mensen als Derek Prince en Wilkin van de Kamp staan voluit in de

traditie van het charismatische denken, zijn ‘pinksterchristenen’. Denk niet dat het bevrijdingspastoraat los verkrijgbaar is. Wie het bevrijdingspastoraat aanvaardt met de achterliggende redenering, heeft geen enkel verweer meer tegen de rest van het charismatische denken en handelen, tongentaal en profeteren inclusief. Hier is een ernstige waarschuwing geboden. Verkijk u niet op het item ‘bevrijdingspastoraat’. Hier staan we voor een ingrijpende wissel. Gaan we door op het gereformeerde spoor? Of gaan we over op het evangelicale charismatische spoor? Of we onze argeloosheid maar willen afleggen!

Vrijgemaakt bevrijdingspastoraat

Vrijgemaakt bevrijdingspastoraat. Dat klinkt in het licht van het voorafgaande als een vierkante cirkel. En toch komt het voor. Ds. J. Ophoff te Zwolle-Noord ‘was in vrijgemaakt-gereformeerde kring één van de pioniers van het bevrijdingspastoraat’ (aldus *CV.Koers* van maart 2008). Inmiddels heeft ook de kerkenraad van de GKv te Zwolle-Noord voorshands het bevrijdingspastoraat met huid en haar geslikt. ‘De kerkenraad ziet het als zijn taak om aandacht te geven aan onderwijs en geestelijk leiding te geven op dit punt in prediking, catechese en pastoraat’ (*Bevrijdingspastoraat, een positiebepaling. Geloof, heel dichtbij. Gereformeerde Kerk Zwolle-Noord*, p. 12).

‘Onze ogen zijn opengegaan’

Ooit werd in deze rubriek het pleidooi van ds. J. Ophoff voor het bevrijdingspastoraat gesignaleerd (*NB* van mei 2005). Het leverde mij destijds een verontwaardigde reactie in *De Reformatie* op (van 7 januari 2006). Het was dan wel niet zo handig dat ds. Ophoff de term bevrijdingspastoraat gebruikte. Maar wat Ophoff bedoelde, zou veel minder ver gaan.

Niet dus. Bij ds. Ophoff en zijn vrouw zijn de ogen opengegaan (*ND* van 29 maart 2008). Door persoonlijke ervaringen. En door het lezen van boeken van Derek Prince en Joost Verduijn. Het bevrijdingspastoraat in vol pentecostaal gewaad wordt door hen omhelsd. Inclusief het gebed om bevrijding, dat gepaard gaat met autoriteit. U kunt het hele verhaal nog eens dunnetjes overlezen in *CV.Koers* van april 2008. In Jezus’ naam worden demonen weggestuurd, en ‘we geloven dat hetgeen we in zijn naam uitspreken, ook gebeurt’. Hoezeer het echt gaat om het onversneden bevrijdingspastoraat, blijkt wel uit het feit dat het ‘Team Noord’, waarin ds. Ophoff en zijn vrouw nog steeds opereren, in 2007 zich liet vormen door bevrijdingsteams van stichting ‘Geboren om vrij te zijn’, geleid door Wilkin van de Kamp. Ach, u kunt het zelf allemaal constateren. Klik op uw pc maar eens de site van de fam. Ophoff aan: www.huisvanvrede.nl. U belandt linea recta in de sferen van het bevrijdingspastoraat. Waarin de vrijgemaakt-gereformeerde dominee onversneden pinkstergemeentetaal bezigt.

Het bevrijdingspastoraat moet en zal ook kerkelijk ingekaderd worden. Het behoort deel uit te maken van het pastoraat in iedere bijbelse gemeente (*CV.Koers* van april 2008). Een fijne opmerking: als je als gemeente nou eens niet gediend bent van het bevrijdingspastoraat, ben je dan geen bijbelse gemeente meer? Maar met missionair elan wordt het bevrijdingspastoraat uitgedragen. Eerst in Roden. Nu in Zwolle-Noord. Op een haast dwangmatige manier. Het staat zwart op wit in het *ND* van 29 maart 2008: het is een kwestie van God meer gehoorzamen dan mensen. Wilt u het goed noteren? Ben je het met ds. Ophoff oneens, dan

ben je het kennelijk met Góð oneens. Dan kun je wel tegelijk pleiten voor voortgaand gesprek. Maar bij deze benadering is dat gesprek bij voorbaat gefrustreerd.

Ik heb dit pleit voor het bevrijdingspastoraat in mei 2005 schokkend genoemd. Ik herhaal die typering hier met een uitroepteken. Het is mij een raadsel hoe een gereformeerde predikant zich zozeer in pentecostale richting kan bewegen. En dat dan ook nog eens binnen gereformeerde kerken wil uitdragen. Hoe is het in de wereld mogelijk dat ds. Ophoff en ik in hetzelfde kerkverband predikant kunnen zijn? Mij lukt het in ieder geval niet meer om dat te begrijpen.

Zwolle-Noord

Dat een gereformeerd predikant dit soort meningen aanhangt en uitdraagt, is op zichzelf al wonderlijk. Maar de hoofdverantwoordelijkheid ligt hier bij zijn kerkenraad. Dit laat je als gereformeerde kerkenraad toch niet toe?

De raad van Zwolle-Noord echter wel. Sterker nog, de hele kerkenraad heeft zich achter het bevrijdingspastoraat gesteld. Inclusief de andere predikant van Zwolle-Noord. Dat heft het debat boven de persoon van ds. Ophoff uit. En helpt om het protest meer *zakelijk* te houden. Want het gaat niet om personen. Maar om de waarheid in Gods kerk.

De kerkenraad heeft voor zichzelf positie bepaald. Tegelijk lijkt het alsof de inspraak van de gemeente daarin nog verandering kan brengen. Maar alleen al het feit dat een *gereformeerde* kerkenraad op deze manier positie kiest en hardop uitspreekt dat hij het als zijn taak ziet om het bevrijdingspastoraat ambtelijk te propageren en te praktiseren, is ronduit schokkend te noemen. Dat wapenen uit het tuighuis van de pinksterbeweging legitiem worden geacht binnen een gereformeerd kader. Alsof hier geen wereld van verschil is in het lezen van en de omgang met de Schriften.

Keus

Heel deze gang van zaken maakt duidelijk dat we er als Gereformeerde Kerken in Nederland niet aan zullen ontkomen om een keus te maken. Is er binnen die kerken plaats voor het kerkelijk ingebed pentecostaal experiment? Helemaal wanneer dit gepresenteerd wordt als een kwestie van ‘God meer gehoorzamen dan mensen’? Dan zet je de zaken op scherp.

Het wordt ook de hoogste tijd om als kerken een keus te maken. We ontmoeten in het bevrijdingspastoraat een toegespitste vorm van evangelicaal en charismatisch denken. Daarvoor is de afgelopen jaren al heel wat propaganda gemaakt. Er is op gewezen dat dit de fundamenten van ons kerkelijk (samen)leven raakt. Maar daarna blijft het dodelijk stil en gaat ieder vrolijk verder op z'n eigen weg. Met als gevolg voortschrijdende evangelicalisering, waardoor een aanzienlijk deel van de gemeenteleden en ambtsdragers steeds meer in gewetensnood komt en vervreemdt van eigen kerkelijke gemeenschap.

Maar nu brutaalweg en dwingend binnen kerkelijk kader voor dit evangelicaal en charismatisch denken ruimte wordt geclaimd, zullen de kerken zich wel moeten uitspreken. Hier past een ronduit ‘Nee’ vanuit de Schriften. De geest van het spiritualisme is wezensvreemd aan het bijbels-gereformeerd belijden. Zo kan het niet verder. Ik krijg het in eigen omgeving niet meer uitgelegd dat deze gang van zaken rond het bevrijdingspastoraat

legitiem is binnen kerken die werkelijk gereformeerd willen zijn. Er zijn grenzen. Er is m.i. ook een grens overschreden.

Afgesloten op 24 april 2008.